

לקחה טובה

יצא לאור ע"י רשת מוסדות 'טוב' בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פרשת תולדות ותשס"ו

4:13	הדלקת נרות שבת ניו יורק
5:43	מוצאי שבת
8:43	סוק"ש מג"א
9:19	סוק"ש גר"א
11:43	חצות

אחז בעקב עשו שלא יצא ראשונה – לא משמע כן. (אזנים לתורה)

"הנה משמני הארץ"
 ברשיי – זו אטליה של יון – ב"ר ט"ז ו'. וקשה, מה בעי רשיי ז"ל בזה. ויש לפרש, שיהיה קשה לרשיי. הלא כל הארץ ניתן ליעקב, ולא שייר כלום, ואיה המקום "משמני הארץ" שנתן לעשו, הלא כבר אמר ליעקב "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ", לכך פירשיי – זו אטליה של יון. דהנה איתא במסכת שבת (נ"ו:) בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, ירד גבריאלי ונעץ קנה בים, ועלה בה שרטון, ונבנה עליה כרך של רומי, וזהו אטליה של יון, עיי"ש, א"כ, לא היתה אטליה ארץ בעת ההוא, בשעה שבירך יצחק, ולא היתה בכלל ברכת יעקב. (חטוכת התורה)

"ויתרוצו הבנים בקרבה"
 "רבותינו דרשו לשון ריצה. כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר – יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודת כוכבים – עשו מפרכס לצאת – (רשי"י). הנה את עשו אפשר להבין מדוע רץ והתרוצץ לצאת שכן נמשך היה אחרי עבודה זרה שלא היתה לו במצא במטן אמו ובפרט שבבטן היה נמצא המלאך המלמד תורה ואת זה הוא לא רצה. אבל יעקב שלמד שם תורה מפי מלאך למה רצה לצאת? אלא, יעקב העדיף את התורה הנקנית ע"י יגיעה עצמית שאין ערוך לחשיבותה יותר מאשר תורה הניתנת לאדם במתנה משמים. (בשם החתם סופר)

"ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי"
 (כד, א)
 למה תלה (יצחק) ענין הברכה במותו, כאילו היה אסור ודבר מגונה, לברכו קודם אותו הזמן, והלא בכל זמן היה ראוי שיברך את בנו, ובכל יום הכהן הגדול היה מברך את ישראל. אין ספק שתעזור לזה תפילת הצדיק ובקשתו לעת מצוא, כי תפילות הצדיקים מקובלות יותר בשעת המות, להיותם יותר מתדבקים ביוצרים, וכמ"ש (לקמן, טז) "אביך ציוה לפני מותי", וחז"ל אמרו (תענית כא) מצוה לקיים דברי המת, ולכן היו האבות כולם מברכים בשעת מותם, כדי שתקובל יותר ברכתם. (אברבנאל)

ואח"כ ממשיך ומוריד השפע ממעלה למטה. (רבינו בחי)

"ויתרוצו הבנים בקרבה ותאמר אי"כ למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה' וגו'"
 (כח, כב)
 רציצה זו היה, שבעברה על פתח בית המדרש של שם ועבר, יעקב מפרכס לצאת ומעב על ידו, ובעברה על פתח ע"ז, עשוי מפרכס לצאת ויעקב מעב על ידו. והיא סברה שאין הדבר כן, אלא ולד אחד בבטנה, ורוצה לצאת בין לפתחי בתי מדרשות. בין לפתח ע"ז, וא"כ ח"ו שמא שתי רשויות יש, לפיכך אמרה "למה זה אנכי", כי כמוני כשאר נשים עובדי ע"ז, ומה יתרון יש לי עליהם אם ח"ו שתי רשויות יש, לפיכך "ותלך לדרוש את ה'" ר"ל, לדרוש אחר מציאות ממש, מהו.

"ויאמר ה' לה שני גויים בבטנך" היפך ממה שחשבת, כי רשות אחד הוא, אמנם שני ילדים בבטנך, אחד יהיה עובד ה', ואחד עובד ע"ז, ולעולם, ה' אחד ואין זולתו.

(כלי יקר – ועוד מפרשים)

פסוק

מוסרים בשם ה"חתם סופר" זצ"ל, שהקפיד מאד על בניו שילמדו עם חברים טובים. ומרגלא בפומיה: "ויתרוצו הבנים בקרבה" – אומר רשיי – כשהיתה עומדת על בתי כנסיות ובתי מדרשות, יעקב מפרכס לצאת, ובשעה שהיתה עוברת על בתי עכו"ם, עשו רץ ומפרכס לצאת. (ב"ר, ס"ג) ונשאלת השאלה, למה רצה יעקב לצאת, הרי אמרו חז"ל (נדה ל') שבשעה שהתינוק במעי אמו, מלאך לומד אתו כל התורה כולה. אולם נראה, שביחד עם עשו – מסוכן ללמוד, אפילו מפי מלאך.

(עיסורי תורה – גם בשם הר"ש מפשיסחא)

"ורב יעבור צעיר"
 (כח, כג)
 שמעתי בשם הגאון הצדיק ר' יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, שהדברים האלה נאמרו, לא רק בתור נבואה, אך שמשו גם תרופה להקל מכאוביה. כי לפי דברי חז"ל, היו מריבין זה עם זה, זה אומר אני אצא תחילה. וזה אומר אני אצא תחילה. (מה"ג) וכיון שלחש להם הנביא (כמו שלוחשין למעוברת שהריחה מאכל ביוה"כ – יומא פ"ב) "ורב יעבור צעיר" – לא רצה אף אחד מהם לצאת תחילה.. ונחו, והוקל לרבקה.

אבל מדברי רשיי לקמן (פסוק כ"ו) שיעקב

פנינים לפרשה

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק"

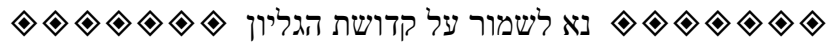
כתב רשיי – לפי שהיו ליצני הדור אומרים, מאבימלך נתעברה שרה וכו', מה עשה הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק, דומה לאברהם, והעידו הכל "אברהם הוליד את יצחק" – ב"מ פ"ז.
 צריך להבין, שהיו "רשעי הדור" אומרים הול"ל, ומה הלשון אומרת "ליצני הדור". ופירש מר זקני, אב"י אבי, כמה"ר ישעיה זללה"ה. דאלו לא היו רשעים, וידעו כי יצחק נולד מאברהם, רק כי בעבור שהתפלל אברהם אבינו ע"ה על אבימלך, נפקדה שרה (עיי"ן ב"ק צ"ב). וז"ש מאבימלך – מסיבת אבימלך נתעברה שרה, ור"ל מאברהם, אך מפקי לה בלשון ליצנות, ופתאים עברו, יסברו שהוא כפשת הדברים, לכן "צר קלסתר וכו', ע"כ שמעתי כד הוינא טליא.
 ואחר כמה שנים נדפס ס' "טירת כסף", וראיתי שפירש כך לפי הרשום בזכרוני.
 (נחל קדומים (בית הלוי)

"ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא"

(כח, כא)
 הכתוב היה ראוי להקדים ולומר, ותהי רבקה עקרה, ואח"כ "ויעתר יצחק לה'... כי עקרה היא".

ומה שהקדים התפלה, יתכן לומר שהקדים העיקר, ולמדנו שאין הכונה שתהיה העקרות סיבת התפלה, שא"כ הסיבה עיקר והתפלה טפל לה. אבל כונת לשון הכתוב. כי התפלה סיבת העקרות, ולומר לך שלא נתעקרה אלא כדי שיתפללו שניהם על הדבר, לפיכך הקדים התפלה שהיא העיקר והסיבה הראשונה שבשבילה בא העקרות לרבקה אמנו. וזהו שדרשו ז"ל (יבמות ס"ד) "מפני מה נתעקרה האמהות, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים".

ומכאן יש ללמוד עוד כח התפלה שהיא גדולה מאד, ואפילו לשנות הטבע. ומטעם זה הזכיר לשון "ויעתר", ולא אמר לשון ויתפלל או ויצעק ושאר הלשונות, כי הוא מלשון "עתר" (מזלג גדול, קילשון – המתרגם) וכן הבינו ז"ל, הוא שאמרו בפ"ק דסוכה (דף י"ד) "למה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתר, מה עתר זה מהפך הגורן הזה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות", ביאורו – מה העתר מהפך את התבואה ממטה למעלה, ואח"כ מפלת ממעלה למטה, כך הצדיק בתפלתו, מחשבתו משוטטת ועולה ממטה למעלה,

ספסוף

אחז"ל (ברכות ה') להרגיז יצר טוב על יצר הרע בתורה וקריאת שמע, ואם לאו, יזכור לו יום המיתה.
כתב מורי בהפלאה, "הנה נא יקנתי לא ידעתי יום מותי", פי', שלא הוצרכתי להזכיר יום המיתה לעולם, כי בטלתיו בתורה וקריאת שמע.

ספסוף

הנה יצחק היה אז בן קכ"כ - כמבואר ברש"י כאן - ויחי עוד חמשים ושבע שנה, ואעפ"כ היה חושב בעל יום דרכו ללמדנו בא, שאף אדם בזמננו, שיימי שנותנו בהם שבעים שנה, אם מגיע לפי ערך הזה - קרוב לחמישים שנה - כבר עליו לדאוג לאחריתו, ולומר "לא ידעתי יום מותי", ויתחיל להכין לו צידה לדרכו האחרונה.

ספסוף

על פי פקודת הרופאים, היה רבינו יוסף חיים זוננפלד, יוצא בימי הקיץ של שנותיו האחרונות להנפש ולהבריא בבית היתומים "דיסקין", ששכן בראש ההר, והאור שם היה צח. בשנת תרצ"א - השנה האחרונה לחייו - זרז רבי יוסף חיים את בני ביתו לחזור עמו לעיר העתיקה, הרופא ובני משפחתו שידעו, כי שהייתו במקום משפיעה לטובה על בריאותו, הפצירו בו מאד, שישאר במקום עוד ימים אחדים, אך רבינו עמד על דעתו וחזר מיד לביתו.

כאשר אחד ממקורביו שאלהו לפשר זריזותו זו, גילה לו רבינו בחשאי את נימוקו: "הרי הנך רואה שזקנתי וימי מלא, חששתי שמא... ולא רציתי להטריח על אנשי היחברא קדישא" שישאנו דרך כה רחוקה עד להר הזיתים...".

כאשר הלה ניסה להסיח את דעתו ממוחשבה זו, הרגיזו רבינו ואמר: "ברוך ה', שמיום שמלאו לי ארבעים שנה, לא הסחתי את דעתי מיום המיתה אפילו יום אחד...".
(עוד יוסף ח')
עוד יוסף ח')

"ויואמר עשיו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורתי"
מה בין צדיק לרשע. צדיק, הזכרת יום המיתה מביאתו ליד תשובה ויראת שמים, ואילו עשיו להיפך, דוקא מפני שהוא הולך למות ממאס הוא את הבכורה ומותו עליה. הראשון מתקין עצמו בפרוודור כדי ליכנס לטרקליו, והאחרון אומר "אכול ושתה כי מחר נמות".
(החפץ חיים)

"ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת"
קשה, הלא עשיו בקש רק להלעיטו נזיד עדשים, ומדוע הוסיף יעקב גם לחם. עוד יקשה לפי דעת הסוברים שמה שאמר 'הנני הולך למות' הוא מפני שהיה לו חולי מחמת עייפות ורעב, אם כן מה תועיל לו השבועה, הרי הלכה היא "האדם בשבועה פרט לאנוס", וכיון שהיה עשיו אנוס אין שבועתו שבועה?

אלא, לכך נתן לו יעקב לחם לשבועה קודם הנזיד עדשים, כדי שיאכל תחילה ויתרפא מחולי הרעבון, ולא יהי אנוס בשבועה, ורק אז קנה ממנו הבכורה בעד הנזיד עדשים, שעה שהיה כבר בריא ובעדו צלולה.
(בשם רבי יהושע ליב דיסקין)

"וישב יצחק ויחפור וכו'" (כו, יח)

פרשה זו של בארות המים, עם כל הסיפור של חפירות והסתימות, מה באה ללמדנו? יש ואדם עושה איזה עסק ומשאל הצליח בו מיד הוא רואה בזה סימן מן השמים שלא כדאי לו להמשיך ולעסוק בו. באה התורה מורה לו לבל יתייאש מהרה, ואל יראה בכשלונו סימן לרצון ה' השולל עסק זה, רק עליו לחזור ולנסות שוב ושוב, כי יתכן שדוקא זהו רצון הבורא ממנו, עד כי ירחיב ה' לו.
(רבי אהרן בקסט)

"וידו אוחות בעקב עשו"
כי אף שרואין לפעמים מדות טובות בבני עשו, כשנרד לסופן ועקבן, יראה הרואה, כי אין בהם טוב אמיתי לכבודו יתייש, רק לגרמייהו הוא דעבדן, וההיפך בבני יעקב, אף הגרוע שבהן, הוא רק משום דיצרו תוקפן, אבל כשנרד לעומקו וסופן ועקבן, ימצא בו טוב אמיתי. וזה אמת.

והיינו "וידו אוחות בעקב עשו" דהיינו, במקום שכלה עקבו של טובת עשו, אז מתחיל טובת בני יעקב, גם להגרוע שבהן, והבן.
(ישמח משה)

ספסוף

ראיתי בספר "אור הצבי" שכתב, ששמע בשם הגר"א זללה"ה מוילנא, שאמר, שפי של "איש שדה" הוא כן, דסיפר הכתוב, שעשו היה יודע, איך לצוד את איש השדה, והוא "אדני השדה" הנז' בכלאים (פ"ח מ"ה) והוא "ידעני הכתוב בתורה (ויקרא יט, לא) וצורתו צורת אדם בפרצוף וידים ורגלים (ענין שם בפ"י הר"ב) והוא מחובר בטבורו, בחבל גדול היוצא מן הארץ, ואין כל בריה רשאה לקרב אליו במלא מדת החבל, כי הוא הורג וטורף כל הקרב אליו, וכשרוצים לצודו, מורים בחצים בחבל, עד שנפסק החבל, וצועק בקול מר ומת מיד, ועשו היה יודע איך לצודו חיים, ושיעור הכתוב הוא, כאילו נכתב "ויהי עשו איש יודע ציד לאיש שדה", ע"כ.

(בית יצחק - תורה אמת)

"ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאד, ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אותו פלשתים"

(כ"ו, יג, יד)
יובן בס"ד, אם הקב"ה רוצה לשלוח לאדם ריוח אלף זהובים, אם ישלחם לו בפעם אחת, ישמח שמחה אחת, אבל אם ישלחם לו בשנים ושלושה פעמים, כל פעם שירויח, ישמח, גם מאחר שתבא לו בהדרגות, לא תהו ביה אינשי כ"כ.

וכאן אמר "ויגדל האיש", ואל תחשוב שבא לו בתכיפה אחת. אלא "וילך הלך וגדל" בהדרגות "עד כי גדל מאד". ותחלה "ויהי לו מקנה צאן" ואח"כ "מקנה בקר", ואח"כ "ועבודה רבה" מכל מין ומין, ולכן היתה סיבה ש"ויקנאו אותו פלשתים", שאם היו רואים, שבאה לו הצלחתו בפעם אחת, לא היו מתקנאים, כי היו מתנחמים בדעתם ואומרים, כמו שפעם אחת, הרויח כ"כ ממון, כן אפשר שפעם אחת יפסיד. אבל אחר שראו, שבאו לו בהדרגות, שבכל פעם שעוסק, מרויח, א"כ זה הוראה שמזלו תמיד הוא מצליח, ולכן נתקנאו בו.
(אדרת אליהו לבן איש חי)

"באשר לא נענוד וגו'" (כו, כט)
משל לאריה, שהיה לו עצם בגרונו, אמר, כל מי שיבוא ויטלנו, יעשרנו המלך עושר גדול, בא עוף אחד ששמו אגרון, שצוארו ארוך,

אמר, אני אטלנו, הכניס העוף ראשו בגרון הארי. והוציא העצם, לאחר שהוציאו, שאל שכרו. אמר לו הארי, לא דיך ששלחתך בשלום ולא אכלתיך כשהכנסת ראשך בגרוני, אלא שעדיין אתה שואל שכר.
כך אמר לו אבימלך ליצחק, חסד גדול עשיו במה ששלחונך בשלום, כי דרכנו להזיק כל הבא.
(תוספות ב"ר, ס"ד ט)

"ותאמר לו אמו עלי קללתך בני" (כו, יג)
מה תשובת רבקה. האם יקח אדם קללת חבירו כשירצה.

וי"ל שרבקה ידעה שטבע יצחק ותכונתו. לא היה לקלל שום דבר בדרך תפילה. להביא עליו צרות רבות ורעות. אבל מה שיעשה בעת הכעס ההוא, שיחרף ויגדף בדברים למי שיכעיסהו. וגם הגידופים נקראים קללה, כמו שאמר (מלכים ב' ח') "והוא קללני קללה נמרצת". והכתוב מעיד שאמר לו, (שמואל ב' טז, ז) "צא צא איש הדמים ואיש הבלעל" - ולכן אמרה רבקה, כשאביך יקלל אותך, לא תהיה קללתו, כי אם "עללי", שיאמר לך, "בן נעות המרדות", הלא ידעתי שאמך השוטה יעצתך בזה, א"כ עלי תהיה הקללה שיתן לך בחרפו ובגדפו אותי, ולכן לא תחוש ממנו ושמע בקולי.
(אברבנאל)

"ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן" (כו, טו)
ארז"ל (ב"ר ס"ה מ"ז) שחמד אותם ממנורו. וי"ל למה הוצרכו להודיענו זה.

ופרשו רבני אשכנז כמ"ש (פדר"א פרק כ"ד) שנמרוד לקח בגדי אדה"ר, שעשה לו הקב"ה מכתנות עור, ואז"ל שהיו מעור לויתן, והשתא קשה, איך רבקה הלבשה את יעקב בגדי עשו, והא קיי"ל (חגיגה יח:) דבגדי ע"ה מטמאים. לז"א "החמודות" שחמד ממנורו, שהם כתנות עור מאדה"ר, מעור של לויתן, ועור דג אינו מטמא (כלים יז, יג) ודו"ק.
(נחל קדומים)

"ויהי כאשר כלה" (כו, טז)
זו גזירה אלוהית שתאחר עשו בבואו עד שנגמרה הברכה, ולא יכנס באמצעה, ויבלבל בזה את רוח יצחק ע"ה, ויסתלק ממנו רוח הקודש. וגם שלא יתאחר זמן רב. אלא המציא לו האל יתעלה, ציד במהירות לכוונה עמוקה. והיא ששיג גם הוא ברכה הראויה לו כמו שנבאר לך.
(רבינו אברהם הרמב"ם)

"בא אחיך במירמה ויקח ברכתך" (כו, לה)
במדרש - "במרמה" בחכמת תורתו, הוציא אפיקומן והראה לו.

ואפ"ל עפ"י שאתא ברמב"ן פ' זו. (עה"פ וי"ב עש את הבכורה" - לעיל כ"ו לד) ובשאר ספח"ק, אם רצונו של אדם לקבל ברכה מצדיק, ויחול ברכת צדיק על ראשו, אזי צריך הצדיק מקודם ליהנות ממנו איזה דבר קודם ברכתו, ועי"ז יתקשר נפשו עם נפש הצדיק, ובגלל כן, ביכלתו אפ"כ לברכו בברכת הישועה, להמשיך לו שפע חיים וברכה והצלחה: כאות נפשו הטוב, למלאת לו כל משאלות לבו לטובה. וזה הוא הענין

ג"כ מה שנותנים פדיון נפש לצדיקים, שע"ז יתקשר נפשם כידוע מספח"ק.

והנה יעקב אע"ה, התחכם בחכמתו שלא יברך אביו את עשו אחיו, ויקבל הוא הברכות, ולכן הוא מאכיל את יצחק אביו בקרבן פסח כדאיתא במדרש, וקיי"ל

(פסחים ק"ט:): "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", ובה בא "במרמה", שלא היה עוד לאביו, יכולת לאכול מציד עשו, וממילא לא יברך אותו, כי א"א לו ליהנות מהמטעמים שלו קודם ברכתו. וז"ש, הוציא אפיקומן והראה לו שכבר אכל הקרבן פסח, ואסור לו לאכול עוד, וע"כ אין ביכלתו לברך אותו וק"ל. (פני דוד בשם מפרשים) הרי בשמים)

ספ"ט

ושמעתי אומרים בשם מרן הגאון מוהרי"ח זוננפלד. שיש כאן רמז לדבר, "במרמה" גימ' "אפיקומן", ודפח"ח.

(מהרי"ל דיסקין עה"ת (בהג"ה))

"ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנח"

(כו, כה)

וצריכים להבין, למה הביא לו לחם ויין, הלא הוא ביקש רק מטעמים, ומדוע הביא לו דבר שלא ביקש. והנה על הלחם נוכל לומר שלא היה צריך לבקש, דאין סעודה בלא לחם, כדכתיב (דניאל ה, א) "בלשאר מלכא עבד לחם רב", וממילא יביא לחם, אבל יין, מי ביקש זאת מידו.

ואמר הגאון הגדול מו"ה יהושע לייב דיסקין זללה"ה, דרש"י פירש על הכתוב (כ"ז, ט) "לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים" וכי "שני גדיי עזים" היה מאכלו של יצחק, אלא פסח היה. האחד הקריב, לפסחו והאחד עשה מטעמים - בפרקי דר"א, עיי"ש.. לזאת הביא לו לחם שהוא מצות, ויין לארבע כוסות, דהאבות קיימו כל התורה עוד לפני שניתנה כידוע.

ספ"ט

וזהו שאמר לו (לקמן פסוק לג) "ואוכל מכל" - הסביר לו בזה, שאינו יכול לקבל עוד שום מאכל, מפני שאכל הפסח על השובע, ואינו יכול לאכול עוד, ואין איפוא דבר שתחול עליו - על ידו - הברכה. (מהרי"ל דיסקין)

"וירח את ריח בגדיו ויברכהו"

(כד, כד)

אל תיקרי "בגדיו" אלא בגדיו - סנהדרין ל"ז ר"ל, שאפילו הבוגדים הנמצאים בתוך עם ישראל, יתנו ריח טוב כשיחזרו בתשובה.

ולכן אמר הכתוב "בגדיו", מלשון "ובגד בוגדים בגדו" (ישעי' כד"ז) שאם היה מדובר רק בבגדיו, היה צ"ל ריח מלבושיו. אלא רמז יש כאן, שראה יצחק ברוח"ק, שאפילו אם יהיו בין בניו רשעים, סופם שיחזרו בתשובה, ולכן ברכו. (מעם לועז)

"ויתן לך האלקים"

(כד, כה)

והנה נתן יצחק ברכותיו בשם "אלקים" ולא בשם המיוחד, וכן אמר אח"כ ליעקב (לקמן כה, ג' ד) "וואל שדי יברך אותך וגו' ויתן לך את ברכת אברהם... אשר נתן אלקים לאברהם", להגיד שהיו ברכותיו תנאיות כפי הבנת המתברכים, ובהיותם טובים וישרים בלבותם, יזכו להם, ואם לא יהיו כן, לא יחולו עליהם.

וגם מזה הצד, לא היה אפשר שתחול ברכת אברהם ויצחק על עשו, לפי שניתנה בשם אלקים, המורה על מדת הדין, ואם היה זכאי, היה מן הדין שיקבלה, ואם לא, לא תחול עליו כי (משלי ט"ז, יא) "פלט ומאזני משפט לה" בדבר הזה, ו"לא לפניו חנף יבא" (איוב יג, טז).

(אברבנאל)

"הוה גביר לאחיד"

(כו, כט)

כי חשב יצחק, שיהיה טוב ליעקב שתספיק לו נחלת ארץ ישראל, ושיחיה בה עם איהו שעבוד, כדי שלא יטרוד נפשו מאד בעניני השררות והכלים הנפסדים, כמו שקרה לזרעו אח"כ, כאמרו (עמוס ו, ח) "מתאב אנכי את גאון יעקב", ושיחיה טוב לו שיהיה משועבד תחת אחיו, ממה שיהיה משועבד תחת שאר האומות, כאמרם ז"ל וכו'.

(ספרנו)

"ודגן ותירוש סמכתיו"

(כו, לה)

כאן מבואר, כי הטובות הזמניות, שמבוארים בברכת יצחק, לא היה ממנו, עיקר הברכה, כי העיקר כלל במלת "ויברכהו" בסתם, או במלת "ראה ריח בני" כמבואר שם. אבל הטובות הזמניות שהזכיר, אינם עצם הטוב, רק אמצעים להשיג השלימות הנפשית ועזרות להם, כי מי שיעדרו ממנו שפע טובות המדומות, קשה לו לקיים רוב המצוות בצדקה וגמ"ח תרומות ומעשרות, וגם שאר המצוות כמעט נמנעים ממנו, בחיותו מוכה ממקרי הזמן ופגעיו, כמאמרם (עירובין מא:): "עניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו", וקשה מאד להשיג שלימות הנפשית אם לא יושלמו לו עניני החסרונות מצרכי הזמן, ושלימות מזוג ובריאותו.

לכן אמר "ודגן ותירוש סמכתיו" כי אלה אינם עצם הברכה, רק סומכות ועזרות אל ההצלחה הנפשית האמיתית (בית דוד), והוא קדוק נכון. (הכתוב והקבלה)

מדוע תפילת ערבית רשות ולא חובה

כשאר התפלות?

על פי האמור יובן מדוע תפלת ערבית איננה חובה כשאר התפלות. (עכשיו קבלנו אותה עלינו כתפלת חובה כשאר התפלות). חז"ל במסכת ברכות דף כ"ו: אומרים: "אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם" ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר: "ויעמוד פנחס ויפלל" (אברהם נגש להתפלל בבוקר). יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב" ואין שיחה אלא תפלה שנאמר: תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר: "ויפגע במקום" ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר: "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע ב"י".

ראינו שאברהם ויצחק יצאו להתפלל בזמנים קבועים זה בבוקר וזה לפנות ערב, ואילו יעקב לא חשב כלל לתקן תפלה מיוחדת כי רצה להגיע למקום שהתפללו אבותיו ולהתפלל את אחת התפלות שחרית, או מנחה אולם הקב"ה עכב אותו במקום כדי להתגלות אליו, לכן השקיע לו את החמה לפני הזמן שיהא חייב לישון במקום והתפלה שיעקב התפלל שם הפכה להיות תפלת

ערבית. לכן היתה תפלת ערבית רשות עד אשר קבעוה חז"ל כחובה.

הליכות והלכות

דיני אילנות בשבת

אסרו חכמים להשתמש בעצים ואילנות, גזירה שמא יתלוש. ולכן אסור לטפס על עצים, ואפילו אין בהם פירות, ואפילו יבשים. וכן אין להתלות על עץ, ואין להשען עליו, ואסור להניח חפצים על עץ או להוריד חפצים התלויים עליו. גובה עץ מינימלי הוא שלושה טפחים (כעשרים וארבעה ס"מ), ופחות מזה אין לו דין אילן. ולכן מותר לשבת על דשא בשבת או ללכת על עשבים, ויזהר ללכת לאט לבל יתלוש. הדשא גבוהים, יזהר ללכת לאט לבל יתלוש. וכן אין לשבת על גזע עץ שגובהו 3 טפחים (24 ס"מ) אפילו שנקצץ על מנת כן (אור לציון).

אין להשתמש בעץ ולא בצדדיו כגון: היה מונח חפץ על עץ או היה תלוי סל על העץ ובתוכו חפץ, אסור להוריד את הסל וכן אסור להוציא חפצים מן הסל התלוי על העץ. והוא הדין בנדנדה התלויה על עץ שאסור להתנדנד בה בשבת.

בצידי צדדיו של עץ מותר להשתמש, ולכן אם יש סל התלוי על מסמר שתקוע בעץ מותר להוציא מן הסל חפצים כיון שיש פה הפרדה, שהסל על מסמר והמסמר על העץ. אבל את הסל עצמו אסור להוריד או להניח על העץ. וכן אם יש מוט המחובר לעץ ועל המוט תלויים דנדה בזה מותר להתנדנד בשבת (וכמוכן שאין להוריד או להניח את הנדנדה בשבת).

הדסים ופרחים שמחוברים לקרקע מותר להריח בשבת. ויכול לאחוז בידו ולהריח מבלי לתלוש. אבל פירות מחוברים אסור שמא יקטוף ויאכל.

אגרטל עם פרחים מותר לטלטלו בשבת ואינו מוקצה. אבל עציץ אפילו בלי חור אין לטלטלו ולא להזיזו בשבת ממקום למקום, והרי הוא מוקצה.

פרחים ושושנים אסור ליתנם במים בשבת וכן אם הוציאים מן המים אסור להחזירם ואם יש שורשים בצמח אסור גם להוציא. אבל ענפים והדסים שלא נפתחים ואין בהם גידול ורק המים שומרים על טריותם מותר להוציאם ולהחזירם למים בשבת.

מותר בשבת לחתוך ענפים תלושים כגון לחתוך הדסים ולחלקם לקהל וכדומה. יש להעיר שאסור להריח הדסים או פרחים בלי ברכה, שצריך לברך קודם הנאת הריח (ואם מסופק אם יש ריח; יריח ואחר יברך ויריח שוב).

שבת שלום

ולמוד מהנה!!!

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T: 845-352-7474 F: 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקה טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הבנים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T: 525-55589 8756 F: 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב
הלומדים בעמל וביגיעה ובחתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה.
נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

מעשי חכמים

וירח את כח ריח בגדיו

ד"א וירח את ריח בגדיו ריח בוגדיו כגון יוסף משיאתא ויקום איש צרורות יוסף משיאתא בשעה שבקשו שונאים ליכנס להר הבית אמרו יכנס מהם ובהם תחלה אמרין ליה עול ומה דאת מפיק דידך הוא, נכנס והוציא מנורה של זהב אמרו ליה אין דרכו של הדיוט להשתמש בו אלא עול זמן תניינות ומה דאת מפיק דידך הוא ולא קבל עליו נתנו לו מכס שלש שנים ולא קבל עליו אמר לא די שהעסטתי לאלהי פעם אחת אכעיסנו פעם שניה ומה עשו לו נתנוהו בחמור של חרשים והיו מנסרים בו והיה צוח ווי דאכעסתי לבריי, יקום איש צרורות בן אחותו של יוסי בן יועזר איש צרדה.

היה רוכב על סוס בשבת והלך לפני ר' יוסי בן יועזר שהיה מובל לתליה אמר לו ר' יוסי תראה איזה סוס הרכיב אותי אדוני ואיזה סוס הרכיב אותך אדונך (הקדב"ה) א"ל אם כן למכעיסיו קל וחומר לעושי רצונו א"ל עשה אדם רצונו יותר ממך א"ל אם כן לעושי רצונו קל וחומר למכעיסיו נכנס בו בדבר כארס של עכנא הלך וקיים בעצמו ארבע מיתות ב"ד סקילה שרפה הרג וחנק, מה עשה הביא קורה ונעצר בארץ וקשר בה נימין והקיפה גדר ועשה מדורה לפניו ונעץ את החרב באמצע נתלה בקורה נפסקה נימא ונחנק קדמתו חרב ונחפץ עליו גדר ונשרף, נתנמנם יוסי בן יועזר וראה מטתו פורחת באויר, אמר אוי לשעה קלה קדמני זה לגן עדן.

לשמחת-הלב שהתורה מעניקה לאדם, אפשר להביא מסיפור שיצא מפיו של הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל, שהיה כידוע אישיות מיוחדת במינה.

לפתע ניזכר אחד היהודים שהבחור ההוא, שלא שמר כבר מצוות, היה בעבר בעל-קורא ב'שטיבל' שבו התפלל. כששאלו אותו האם הוא מוכן לקרוא, השיב הצעיר בחיוב. הוא ניגש לספר, והנה - רק הביט באותיות הקדושות, והכל הבחינו לפתע בשינוי חד שחל במראה פניו, שהסגיר את הסערה המתחוללת בליבו פנימה.

וכל זה, עוד בטרם החל לקרוא את המילה הראשונה. האותיות, הגווילין, הקלף, כמו פרחו לו מול עיניו, והחזירוהו באחת אל העבר המפואר.

ההפתעה היתה לאחר שסיים את הקריאה. הצעיר הפך לאדם אחר. 'מיד כשהחילוני לקרוא, והבטתי באותיותיה הקדושות של התורה, כך העיד, פיעפעו בי רגשי שמחה וקדושה; זכרונות הילדות צפו ועלו כמו-רגע, וכל דרכי-החינוך שקיבלתי מהורי ניקלטו וניספו בי מחדש.'

מאומה לא היה להם בעולמם

מאז אותה קריאה-בתורה חזר האיש לכור מחצבתו, ולאחר מכן אף זכה להקים בית יהודי טהור, וגידל דורות לתפארת.

מאומה לא היה להם בעולמם, ליהודים הללו. לא הורים, לא אחים ואחיות, לא ממון ולא בית. כלום. רק התורה, שכתירה נתון לכל אחד, ובכל מצב, החזירה אותם לאלוקיהם והחזירם לכור המחצבת.

(עלינו לשבח עמי של, שלא)

לאחר השואה האיומה באירופה הגיעה לשוויץ קבוצה גדולה של יהודים ששהו במחנה בוכנוולד. יהודים אלה, סיפר הגר"מ סולובייצ'יק, היו במצב איום-ונורא. מרביתם איבדו את כל בני המשפחה, ונותרו יתומים וגלמודים. הצרות והיסורים שעברו עליהם זה עתה הותירו את רישומם, ומי שהביט באומללים אלה לא ראה בהם חיות כלשהי.

חזר כשספר תורה בידו

הגר"מ סולובייצ'יק סיפר שניסה להיכנס למחנה שלהם, אבל השומרים לא איפשרו לו זאת. מי שהכיר את ר' משה ידע שכאשר הוא רוצה להשיג משהו, איש לא יוכל למונעו מכך. לבסוף עלה בידו להשיג אישור כניסה אל מחנה היהודים.

בראותי אותם, המשיך לספר, הבינותי שכמעט אין עם מי לדבר... אי אפשר היה לעודדם בדברים רגילים, מצב רוחם וכל צורתם היתה כך כל שונה מבני היישוב, ששום דבר לא דיבר אליהם.

החליט ר' משה לנקוט ביוזמה אחרת. הוא יצא מהמחנה וחזר כשספר תורה בידו. למותר לציין שהיהודים הללו לא ראו ספר תורה מאז תחילת המלחמה, ולכן מיד בהיכנסו עם הספר נידלק זיק של תקווה וקדושה בעיניהם.

כדי להצית את הגחלת יותר ויותר, רצה ר' משה לפתוח את ספר התורה ולקרוא בו בפני חברות האוידים העשנים הללו. המטרה היתה שהם-עצמם יקראו, ולכן הגם שהוא-עצמו היה בעל קורא מעולה, שאל האם יש מי מבני החבורה היודע לקרוא בתורה.

האותיות פרחו לו מול העיניים

על אנשי החבורה הזו נימנה בחור צעיר שהגיע מבית חסידי צרוף, אבל האירועים שחוהו על בשרו בשנות השואה השפיעו גם עליו מאוד-מאוד לרעה, עד שהשליך ממנו רח"ל את קיום המצוות.

העלוך לעילוי נשמות
יעקב בן מלכה יגן זצוק"ל
 ואשתו
רחל בת שרה ע"ה
 ת.נ.צ.ב.ה

הילולא דצדיקא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
ז כסלו	ו כסלו	ה כסלו	ד כסלו	ג כסלו	ב כסלו	א כסלו
רבי יהואקאל משה הלוי ראב"ד בבבל		רבי שמנאל אליעזר הלוי אידלם המהרש"א רבי אפרים פינץ מגרודני רבני איטליה			רבי אהרן קומלר ראש ישיבת לייקווד עץ חיים-ים	רבי מנשה הפץ מח"ס מלאכת מוחשבת
שקיעה 4:29						שקיעה 4:32

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה